

॥ तस्य वाचकः प्रणवः ॥

रुतभर

आत्मनो हिताय जगतः सुखाय



'योग'लिक्षा लावीओ, 'लिक्षु'जनी गुरुधोर;
मुमुक्षु जर पामशे, सौनो मुजमां लाग.

સેવા! પ્રેમ! ધ્યાન! સાક્ષાત્કાર!

* ધ જનસેવા ચેરીટેબલ ડિસ્પેન્સરી *

(હેતુ : સુકત સેવા)

સ્થાપક :-

શ્રી સ્વામી સુન્દરાનંદ
(ડૉ. સ્વામી, એ. એમ. બી. એસ.)
(બનારસ)

કેળનાથ મહાદેવ,
મુ. પો. બીડજ,
જ. ખેડા, ગુજરાત.
તા. ૧૫-૭-૮૯

પ્રિય અને પૂજ્ય આત્મસ્વરૂપ (યોગભિક્ષુ)

પ્રણામ

પત્ર મળ્યો. આભાર.

સત્ગતિ કરાવે તે સત્ગુરુ. જીવનમાં વિકાસ અને ઉલ્લાસ પામવા સત્ગુરુની મદદ બહુ જ જરૂરી છે.

આમ્ પરિવારના શ્રી યોગભિક્ષુ એક સમર્થ સંતપુરૂષ છે. સ્વયમ્ એક ત્યાગી-યોગી અને ઉપયોગી મહાત્મા છે. યોગભિક્ષુ જેવા સત્ગુરુ ભાગ્યશાળીને જ મળશે કારણ કે તેઓ ચંદન જેવા એક દુર્લભ વ્યક્તિ છે. તેમના શિષ્ય થવામાં એક ગૌરવ છે.

સેવા અને અનુકરણથી ગુરુ પુરા થાય છે અને શિષ્યને મદદ કરે છે. તેથી તન-મન-ધનથી ગુરુજી સાથે એકાત્મ-ભાવ કેળવીએ.

ગુરુનું પ્રિય-પાત્ર પામીએ. ગુરુનું પ્રતિબિંબ બનીએ. ગુરુની ઝેરોક્ષ કોપી થઈને જીવીએ.

..... આજથી શ્રી યોગભિક્ષુની ઝેરોક્ષ કોપી બનો. આપ સૌ ત્યાગી-યોગી-ઉપયોગી થઈ જીવનને ધન્યમય અને ઉલ્લાસમય બનાવો.

આમ્ તત : સત :

એજ લી.
તમારો જ આત્મા,
સુન્દરાનંદ

ઋતમ્બરા

(ઋતમ્બરા એટલે અનુભવયુક્ત સત્યથી ભરેલું)
(બહુજનહિતાય-બહુજનસુખાય)

અંક - ૪

વર્ષ : ૬

માનદ્ તંત્રી - નૈપથ વ્યાસ

મુક્તા

(પાતંજલ યોગદર્શન - સમાધિપાદ)

(પ. પૂ. સુરુદેવ શ્રી યોગલિક્ષુણ્ણ દ્વારા આલેખાયેલ “મુક્તા” પુસ્તકમાંથી સાભાર)

ચિત્તને એકાગ્ર કરવાના, ચિત્તને પ્રસન્ન રાખવાના ગુદા ગુદા ઉપાયો પતંજલિ મુનિએ યોગદર્શનના સમાધિપાદના તેત્રીસથી યોગબુ-ચાલીસ સૂત્રોમાં વર્ણવ્યા.

સુખીમાં ભિન્નતાની, દુઃખીમાં કડુણાની, પુણ્યશાળીમાં હર્ષની અને પાપીમાં ઉદાસીનતાની ભાવના રાખવાથી ચિત્ત પ્રસન્ન રહે છે; અથવા તો પ્રાણને (શ્વાસને) વેગથી બહાર ફેંકીને બહાર જ ધારણ કરી રાખવાથી ચિત્તની એકાગ્રતા પ્રાપ્ત કરી શકાય, અથવા તો વિષયવાળી પ્રવૃત્તિ હત્પન્ન કરીને તેમાં ચિત્તને બેઠી દેવાથી ચિત્ત એકાગ્ર રહે છે; અથવા તો જ્ઞાનરૂપી ભ્યોતિના

પ્રગટ થવાથી શોકરહિત થઈને એકાગ્ર થઈ જવાય છે; અથવા તો ચિત્તને વિષયોમાંથી રાગ-રહિત કરીને એકાગ્રતા-પ્રસન્નતા મેળવવી; અથવા તો સ્વપ્ન અને નિદ્રાજ્ઞાનનું આલંબન લેવાથી એકાગ્રતા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે; અથવા તો જે ખૂબ રુચિ કર હોય અને શાસ્ત્રની રીતે યોગ્ય હોય તેનું ધ્યાન કરવાથી એકાગ્રતા-પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત થાય છે.

ઉપરના ઉપાયો મનને સ્થિર કરવા માટેના બતાવ્યા અને વ્યાધિ, સ્ત્યાન વગેરે જે વિઘ્નો હતાં તેને દૂર કરવા માટે એકતત્ત્વનો અભ્યાસ બતાવ્યો.

તંત્રીસ્થાનેથી

વાચકમિત્રો,

કેટલાક વાચકોના સૂચનને લક્ષમાં લઈને “ ઋતમ્બરા ”ના ડિસેમ્બર-૮૬ માસનો અંક સરળતાથી વાંચી શકાય તેવા મોટા અક્ષરોમાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યો. આ અંકને ખૂબ સારો આવકાર મળ્યો છે, અને તેથી જ હવે પછીના અંક સહેલાઈથી વાંચી શકાય તેવા મોટા અક્ષરોમાં પ્રગટ કરવાનો પ્રયત્ન કરીશું.

આપ સૌ એ વાતથી વાકેફ જ છો કે “ ઋતમ્બરા ”નો આ અંક આ વર્ષનો છેલ્લો અંક છે. દર વર્ષે કુલ ચાર અંક - જુલાઈ, સપ્ટેમ્બર, ડિસેમ્બર અને એપ્રિલ માસમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

આ વર્ષનો આ છેલ્લો અંક હોઈ દરેક વાચકને વિનંતી કે નવા વર્ષમાં સમ્યક બનનાર સૌ કોઈએ પોતાનું લવાજમ તા. ૩૧-૫-૯૦ પહેલાં મોકલાવી દેવું.

સાધનામાં આવતાં વિઘ્નોનો પ્રતિરોધ કરવા માટે, તેને ટાળવા માટે, તેને દૂર કરવા માટે એકતત્ત્વનો અભ્યાસ કરવો. આ એકતત્ત્વ શું છે? બ્રહ્મ. પરમતત્ત્વ એક છે. તમામનો સમાવેશ તે એકતત્ત્વમાં થઈ જાય છે. તેનું ધ્યાન કરવું; તેમાં મનને સ્થિર કરવું; તેની ઉપાસના કરવી, તેના-મય થઈ જવું. આમ કરવાથી આ તમામ પ્રકારનાં વિઘ્નો નાશ પામી જાય છે અને સ્થૂળ રીતે સમજાયે તો ધ્યાનમાં કોઈ એક સ્થૂળ પદાર્થનો આશરો લઈ એકાગ્ર થવું. આમ જ રીતે, સાધનામાં આવતાં વિઘ્નોને દૂર કરવાના ઉપાયો પતંજલિ મુનિએ બતાવ્યા. પછી બતાવ્યા મનને-ચિત્તને સ્થિર કરવાના ઉપરોક્ત ઉપાયો. તે બધા ઉપાયોને આપણે ગયા અંકમાં વિગત-વાર વર્ણવી ગયા.

તો, બધાં જ વિઘ્નો, વિક્ષેપો, અંતરાયો અને ઉપઅંતરાયો દૂર થઈ જવાથી અને ચિત્તને એકાગ્રતાની યોગ્યતાવાળું બનાવી દેવાથી જેની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે પ્રાપ્તિની વાત આ ચાલીસમા સૂત્રમાં આવે છે.

પરમાણુપરમમહત્ત્વાન્તોઽસ્ય વશીકારઃ ૧૪૦૧
ભાવાર્થ :- અતિઘણું નાનું અને અતિઘણું મોટું, અતિઘણું સૂક્ષ્મ અને અતિઘણું સ્થૂળ તે બધાંને ખૂબ સારી રીતે સમજી શકે તેવો મનનો કાળૂ આવી જાય છે.

વિસ્તાર :- બ્યારે, આગળ વર્ણવ્યાં તે સાધનોમાંથી કોઈ પણ એકનો આશ્રય લઈ એકાગ્રતા પ્રાપ્ત કરી લેવામાં આવે છે ત્યારે મનમાં કેવી યોગ્યતા જન્મે છે? તે મન કેટલું બધું યોગ્ય થઈ જાય છે? પરમઆણુથી માંડી પરમ મહત્ત્વ સુધી કોઈ પણ પદાર્થમાં તે મનને લગાડીએ તો તેમાં તે ચોંટી જાય છે અને તેનું તારતમ્ય આપી દે છે, તેના છેવટનો નિચોડ તે આપણી સમક્ષ રજૂ કરી દે છે. આવી મનની યોગ્યતા થઈ જાય છે. બ્યારે ચિત્ત-મન એકા-

ગ્રતાની યોગ્યતાવાળું થઈ જાય ત્યારે તે મનમાં એવી શક્તિ આવે છે, એવી યોગ્યતા આવે છે કે પછી એ મનને પરમઆણુ (પરમઆણુ કહેતાં નાનામાં નાનો પદાર્થ કે જેનાથી પછી નાનું કાંઈ હોઈ જ ન શકે) અને પરમમહત્ (મોટામાં મોટું કે જેનાથી પછી કોઈ મોટું હોઈ જ ન શકે) માં લગાડો તેમાં પણ મન લાગી જાય છે.

પદાર્થમાં સૌથી મોટામાં મોટું આકાશ અને ચૈતન્યમાં મોટામાં મોટું પરમતત્ત્વ. પરમઆણુ માટે પણ પરમાત્મા કહી શકાય અને પરમમહત્ માટે પણ પરમાત્મા કહી શકાય. પરમાણુ એટલે “સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ” અને પરમમહત્ એટલે “સર્વ જગ્યાએ વ્યાપેલું” એવો અર્થ લઈએ તો તેનો અર્થ પરમચૈતન્ય તત્ત્વ થાય.

જે નાનામાં નાના જડ પદાર્થમાં કે મોટામાં મોટા જડ પદાર્થમાં મન ફેંકે તો તે તેમાં ચોંટી જાય અને તેમાં શું છે તેની ખબર પડી જાય. અને જે પરમઆણુમાં એટલે કે પરમસૂક્ષ્મમાં અને પરમમહત્ એટલે કે પરમવિશાળ, સર્વ-વ્યાપક એવું જે તત્ત્વ (જે પરમસૂક્ષ્મ છે, જે ઇન્દ્રિયોની અગોચર છે, જલદી સમજમાં ન આવે એવું સૂક્ષ્મ અને સર્વવ્યાપક જે તત્ત્વ), તેમાં પણ જે મનને રોકે તો તેના વિષેની માહિતી એટલે કે તેના વિષેનો પણ સાચો ખ્યાલ આપી દે. આટલી અને આવી સિદ્ધિને મન પ્રાપ્ત કરી લે છે.

એકાગ્ર થયેલા મનનો એવો અધિકાર થઈ જાય છે કે પરમઆણુથી માંડીને પરમમહત્ત્વ સુધી તે પહોંચી શકે છે, તેમાં સ્થિર થઈ શકે છે, તેમાં જે કાંઈ હોય તેની માહિતી આપી શકે છે. મન-ચિત્તનો - મન-ચિત્ત ઉપર આવો કાળૂ આવી જાય છે, આવી એકાગ્રતા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. બ્યારે આવી એકાગ્રતાની પ્રાપ્તિ થાય ત્યારે આવી એકાગ્રતાની સિદ્ધિવાળા ચિત્તથી શું કરવાનું છે? તે શું કરી શકે છે?

ક્ષીણવૃત્તેરભિન્નતરથેવ મણ્વર્હીત્ત્રહણ-
 આદ્યેષુ તત્સ્થતદંજનતા સમાપત્તિઃ ॥ ૪૧ ॥

ભાવાર્થ :- વૃત્તિઓ ક્ષીણ થઈ ગઈ છે જેની તેવું ચિત્ત, આત્મામાં કે ઇન્દ્રિયોમાં કે વિષયોમાં; જેમાં પણ લગાડવામાં આવે તેમાં શુદ્ધ સ્ફટિક મણિની જેમ તદ્દરૂપ થઈને સમાધિસ્થ થઈ જાય છે.

વિસ્તાર :- જે ચિત્તની ભૌતિક વૃત્તિઓ ક્ષીણ થઈ ગઈ છે અને જેણે પરમાણુથી પરમ-મહત્ સુધી સ્થિર થવાનો કાબૂ પ્રાપ્ત કરી લીધો છે તેવું ચિત્ત પછી “અભિન્નતસ્યમણિ” જેવું કામ આવે છે. જે ચિત્તની વૃત્તિઓ ક્ષીણ થઈ ગઈ છે એ ચિત્તને ચાહે અહીંત (પુરુષ-આત્મા)માં લગાડો કે ચાહે અહણુ(ઇન્દ્રિયો)માં લગાડો કે ચાહે ગ્રાહ્ય (વિષયો)માં લગાડો તો તેમાં પણ લાગી જાય છે અને તદ્દરૂપ થઈ જાય છે અહીંત, અહણુ અને ગ્રાહ્ય આ પારિભાષિક શબ્દો છે. અહીંતનો અર્થ થયો આત્મા, અહણુ એટલે ઇન્દ્રિયો અને ગ્રાહ્ય એટલે ઇન્દ્રિયોના વિષયો.

આમ અહીંત, અહણુ અને ગ્રાહ્ય એમ ત્રણ શબ્દો વાપર્યાં. ચાહે તો ચિત્તને આત્મામાં લગાડો તો તેમાં લાગી જાય, ચાહે તો ઇન્દ્રિયોમાં લગાડો તો તેમાં પણ લાગી જાય અને ચાહે તો તેને ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં લગાડો તો તેમાં પણ લાગી જાય.

સમાપત્તિ એટલે એકાગ્રતા-સમાધિ. કહીએ છીએ ને કે અમુક કાર્યમાં હું સમાધિસ્થ થઈ ગયો હતો. એટલે કે એકાગ્ર થઈ ગયો હતો. તદંજનતા=તદ્દરૂપ. કેવું તદ્દરૂપપણું પ્રાપ્ત કરી લે છે? “અભિન્નતસ્ય”=અભિન્નત, નવગત. જેમ અભિન્નત શબ્દ છે તેમ નવગત શબ્દ પણ છે, જેમકે નવગત શિશુ. તરતનું જન્મેલું બાળક હોય તેને નવગત કેમ કહીએ છીએ? નવગત - નવું જન્મેલું - પરમ પવિત્ર;

દ્વિયુઆરી ૬૦

એ બાળક પરમપવિત્ર છે, શુદ્ધ છે, તેનામાં હજુ કોઈ પણ પ્રકારનો પરવિકારમાનો કોઈ વિકાર આવ્યો નથી. આમ તો તે ગંદું છે. નવગતશિશુ હજુ ચોરથી લપેટાયેલું છે તેના ઉપર ચીકણા પદાર્થો લાગેલા છે. આ જગ્યાએ ગંદકીની વાત નથી પરંતુ તે કેવું નિર્વિકાર છે (?) તેની વાત છે, અને તેથી જ તે નવગત. આ જગ્યાએ અભિન્નત=સંપૂર્ણ શુદ્ધ, સંપૂર્ણ પવિત્ર. પણ શું અભિન્નત છે? મણિ. પરમ શુદ્ધ સ્ફટિક મણિ પાસે જેવા રંગનો પદાર્થ પડેલો હોય તે તેવા રંગનો દેખાય છે. રાતો, પીળો કે વાદળી; જેવો રંગ મણિની આસપાસ હોય તેવા રંગનો મણિ લાગે છે, તદ્દરૂપ લાગે છે. જે તે સ્ફટિકમણિ ઉપર ધૂળ કે કચરો કે ખીચું કાંઈ આવરણ હોય તો તેનામાં તેની સામેના રંગનું પ્રતિબિંબ પડતું નથી. પ્રતિબિંબ પડે છે ત્યારે તો એમ જ લાગે છે કે તેનો તે જ રંગ છે. અભિન્નત મણિ એટલે કે શુદ્ધ મણિ - પારદર્શક સ્ફટિકમણિ. તેની પાસે કોઈ પણ પદાર્થ મૂકવામાં આવે તો તે તેનામય થઈ જાય છે. કોઈ પણ વસ્તુ તેની પાસે મૂકવામાં આવે તો તેનું તેમાં પ્રતિબિંબ પડે છે અને એ, તે પદાર્થમય-પદાર્થથી તદ્દરૂપ થઈ જાય છે. એમ, પછી વિદ્યેનોથી મુક્ત થઈ ગયેલું આગળ બતાવેલા ઉપાયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપાયનો આશરો લઈને જે મન એકાગ્રતાની યોગ્યતાવાળું થયું છે, (એવી એકાગ્રતા કે જે પરમ-અણુથી તે પરમમહત્માં પોતાનો કાબૂ કરી શકે છે. એવું વશીકાર વાળું મન પછી આ ત્રણમાંથી જેમાં પણ સ્થિર કરવામાં આવે, જેમાં પણ લગાડવામાં આવે તેમાં લાગી જાય છે. કેવી રીતે લાગી જાય છે? આ અભિન્નત મણિ જેમ વિધવિધ રંગો સાથે અને વિધવિધ રંગો જેમ અભિન્નત મણિ સાથે તદ્દરૂપ થઈ જાય છે તેવી રીતે. એકાગ્ર થયેલું મન આત્મા, (અનુસંધાન પર મા પેજમાં)

ગુરુપૂર્ણિમાનો અહેવાલ

સંકલન : મીના શાહ

“ઘેર બેઠાં ગંગા” એટલે જ ગુરુપૂર્ણિમાનો દિવસ; સામાન્ય માનવી અને સંતજનો-ગુરુજનો વચ્ચેના પ્રેમના આદાન-પ્રદાનનો દિવસ.

શિષ્ય માટે ન્યોછાવરીના દિવસ, તે પૂજ્યશ્રી માટે શિષ્યને પારખવાનો દિવસ.

અષાઢી પૂનમ અને તા. ૧૮-૭-૧૯૮૯નો દિવસ ગુરુપૂર્ણિમા ઊજવવા એમ પરિવારના ભાઈઓ કાગડોળે રાહ બેઠાં રહેલાં, આમે પૂ.શ્રીના અંતરતમ ભાવોને નીરખવા, તેમની વાક્યધારને સચોટ તથા સરળ રીતે પામવા માટે આ જ ઉત્તમ દિવસ હોય છે. ગુરુજી તરફથી મળતાં આશીર્વાચનોનો સ્રોત ગુરુપૂર્ણિમાના દિવસે જ અવિરત વહેનો હોય છે અને તેને સમજવાની શક્તિ પણ પ્રાપ્ય બને છે. શ્રી રમેશભાઈ ત્રિવેદી કહે છે તેમ આધ્યાત્મિક બાલમંદિરમાં દર ગુરુપૂર્ણિમાએ એકેક ધૈરણુ આગળ વધવાનું હોય છે.

(૫૧ મા પેજનું ચાલુ)

ઇન્દ્રિયો કે વિષયો; એ ત્રણમાંથી જેમાં લગાડો તેમાં કોઈ પણ પરિશ્રમ વિના તેની સાથે તદ્દરૂપ થઈ જાય છે, તેનામય થઈ જાય છે. કઈ રીતે ? કોઈ પણ જાતના પરિશ્રમ કે પુરુષાર્થ વિના; કે આયાસ કે પ્રયાસ વિના. તેમાં તેને મહેનત કરવી પડતી નથી. જેમ આલમતમણિને રંગો સાથે તદ્દરૂપ થવામાં કાંઈ પ્રયત્ન કરવો પડતો નથી તેમ જેણે મન ઉપર કાબૂ પ્રાપ્ત કરી લીધો છે તેવા મનને, ચિત્તને કાંઈ મહેનત કરવી પડતી નથી; તે બિલકુલ સરળતાથી આત્મા, ઇન્દ્રિય, અને વિષય તે ત્રણમાંથી બને તેમાં તદ્દરૂપ થઈ શકે છે. આહીંથી હવે સમાધિની શરૂઆત થાય છે. જે આવતા અંકમાં ચર્ચાશું

(ક્રમશઃ)

આ વર્ષે પણ ગુરુપૂર્ણિમા ઉત્સવ ઊજવવા માટે બધા ખૂબ જ ઉત્સાહી હતા. તા. ૧૭-૭-૮૬ ની સાંજે બધા ઇચ્છાબેનની વાડી મણીનગરમાં ભેગા થયા. પૂ. ગુરુદેવ અમદાવાદમાં હતા નહીં. સૌના મોઢામાંથી એક જ વાક્ય નીકળતું કે પૂ. શ્રી આવશે તો ખરા ને ? બધા જ આ વાક્ય બોલતા જરૂર હતા પણ તેમનું અંતર, તેમની શ્રદ્ધા કહેતી કે જરૂર ગુરુદેવ આવશે જ, આપણને તેમના પ્રેમમાં તરબોળ કરશે જ.

સર્વે, ધન, સ્ટેજ વગેરેની તૈયારી કરતા હતા ને સમાચાર આવ્યા કે ગુરુદેવ અમદાવાદ આવી ગયા છે. બધા આનંદથી નાચી ઊઠ્યા અને બમણા ઉત્સાહથી સભામંડપનું કાર્ય કરવા લાગી ગયા. બધા કામ પતાવી, બીજે દિવસે વહેલી સવારે આવવા ઘેર ગયા.

પૂ. શ્રી ગુરુદેવ ઉમરેડ હતા ત્યારે તેઓશ્રીએ

“ધીનવીએ ગુરુઓમ પરમાત્મા.

સહુ કોઈ બનીએ દિવ્યાત્મા”

વિન્ધશાંતિ માટેની અચૂક ધૂન આપેલી અને તે જ ધૂનની સંગીતમય કેસેટથી ગુરુપૂર્ણિમાનો સવારનો કાર્યક્રમ શરૂ થયો.

પ્રણવવંદના કર્યા પછી ઉપરોક્ત જાપ એક કલાક સુધી બધાએ આનંદ અને ઉમંગથી કર્યા, બરાબર આઠ વાગે પૂ. ગુરુદેવની પધરામણી થઈ અને વાચિક જાપ પૂર્ણ કરી સ્વાધ્યાયની શરૂઆત કરી.

સૌએ તન અને મન બંને સાથે રાખી સ્વાધ્યાયનો પૂરેપૂરો લાભ લીધો. સ્વાધ્યાય બાદ અદ્વાર પતાવી બધા જ પૂ. શ્રીના પૂજન માટે હાજર થઈ ગયા. પૂ.શ્રીએ પૂજન પહેલાં જ

તેમની દિવ્યવાણીને ગૈયત્રીમાં વહાવવા માંડી અને કહ્યું કે...

“દરેક સાલ આપણે ગુરુપૂર્ણિમા ભજવીએ છીએ તેનો અર્થ આપ સૌ જાણો છો, પણ આજે આપણે તેને જુદી રીતે ભજવીશું. આપ સૌ અમારા માટે કંઈ ને કંઈ ભેટ-સોગાદ લાવ્યા હશે તે તમારો અમારા પ્રત્યેનો પ્રેમ દર્શાવે છે. અમને પણ તમારા પ્રત્યે એટલા જ પ્રેમ છે, પણ આ વખતે અમારી ઇચ્છા એવી છે કે (સહુના કાન સાંભળવા તલાપાપડ છે) જે કોઈને અમારું પૂજન કરવું હોય કે ભેટ-સોગાદ મૂકવી હોય તેના માટે અમારી એક શરત છે, દરેક વ્યક્તિને કોઈ ને કોઈ કુટેવ હશે જ. તો અમારું પૂજન કરવા આવનારે પોતાની કુટેવોમાંથી જેવી કે બીડી પીવી, તમાકુ ખાવી વગેરે...એકને છોડવી પડશે. અમે સમજીએ છીએ કે વ્યસનનાં બંધાણીને આકરું લાગશે અને મનમાં વિચારશે પણ ખરાં કે ગુરુજીએ આ નવું તૂત નાખ્યું પણ અમને તમારા પ્રત્યે પ્રેમ છે; તમે જાતે સુધરો તો હીક નહીં તર અમારે આવા પ્રયત્નો કરવા પડશે. અમે સમજીએ છીએ કે આ જરા અધરું છે, પણ જો તમને અમારા પ્રત્યે પ્રેમ હોય, જો તમે સાચેસાચ ગુરુપૂજન કરવા ઇચ્છતા હો તો આ કાંઈ અશક્ય નથી.

“અમે સમજીએ છીએ કે ઘણાંની ઇચ્છા પૂજન કરવાની હશે પણ પોતાની કુટેવ છોડી શકે તેમ ન લાગતું હોય તેઓ માટે અમે બીજી શરત મૂકીએ છીએ કે તેમણે આપણે જે મંત્રનો જાપ કર્યો તેનું સવાલાખ મંત્રનું અનુષ્ઠાન કરવું. આ અનુષ્ઠાન શેના માટે છે? દિવ્યાત્મા બનવા માટે. આપણે એકલા માટે નહીં સહુને માટે છે. સહુ કોઈ માટે આપણે પ્રભુને પ્રાર્થના કરીશું તેમાં આપણે આવી જ જવાનાં, આપણાથી સ્વાથી ન થવાય. આપણો ઉદ્દેશ્ય તો સારાય વિશ્વને દિવ્યાત્મા બનાવવાનો હોવો જોઈએ. આખો

કેશુઆરી-૬૦

સમાજ સુધરશે તો આપણે તો સુધરવાનાં જ.”

પૂ.શ્રીનાં ઉપરોક્ત બોધવચનો સાંભળી ભાઈ-બહેનોએ પૂ.શ્રીના પૂજન વખતે પોતાની જે જે કુટેવો છોડી તે જાહેર કરી, એક ભાઈ કે જે બીડી છોડી નહોતા શક્તા તેમણે આનંદસહ બીડી છોડવાનું જાહેર કર્યું; તો વળી બીજા ભાઈએ તમાકુની ડબ્બી જ પૂ.શ્રીના ચરણોમાં મૂકી દઈને પોતાનો સંકલ્પ કર્યો; તો બહેનોએ છીંકણી, ચઢા, કોડી વગેરે છોડી પૂ.શ્રીના પૂજનનો લાભ લીધો.

જે ભાઈ-બહેનો પોતાની કુટેવ છોડી શકે તેમ નહોતા તેમણે “વીનવીએ...” ના જાપનું અનુષ્ઠાન કરવાનું સ્વીકારી પૂજનમાં ભાગ લીધો; તો વળી અમુક ભાઈઓ માત્ર નારાયણ કહી પોતાના મંદ મનોબળ ઉપર નિશ્વાસ નાંખી બેસી રહ્યા.

પૂજનવિધિ પત્યા બાદ પૂજ્યશ્રીની વાણીને શબ્દદેહ આપતી પુસ્તિકાઓ “કડવું અમૃત” અને “ઈશ્વરની ઝોળખ”ની વિમોચન વિધિની શરૂઆત થઈ. “કડવું અમૃત” એટલે જ કડવું સત્ય. આ પુસ્તિકાની વિમોચન વિધિ પૂ.શ્રીએ શ્રી નવીનભાઈ બાપાલાલ સુખડિયા અને તેમનાં ધર્મપત્નીના હાથે કરાવી. પૂ.શ્રીના “પ્રેરણાબિંદુ”માં આવતા લેખોમાંના કેટલાક લેખોનો આમાં સમાવેશ થયો છે. પૂ.શ્રીએ કહ્યું કે-

“શ્રી નવીનભાઈના પરિવારે આમાં આર્થિક વ્યયનો લાભ લીધો છે એટલે આપણે તેમની પાસે વિમોચન કરાવીએ છીએ તેવું નથી પણ ખરેખર તેઓ લાયક છે. તેમનું આખું કુટુંબ ગુરુમય છે “ગુરુ એ જ પરમેશ્વર” તેવી સાચી સમજવાણાં તેમના ઘરનાં બધાં જ છે.”

પૂ. શ્રીએ “કડવું અમૃત” વિશે બોલતાં કહ્યું કે..

“તમારામાંથી ઘણાંએ અમારા લેખો વાંચ્યા

હશે છતાં તમને જાણાવીએ કે સત્ય કડવું હોય છતાં ગુરુજનોએ તેને કહેવું પડે છે. તમને ગમે કે ન ગમે અમને તેની ચિંતા નથી, અમને તો તમે સારા રસ્તે જાઓ, સાચી સમજણ પ્રાપ્ત કરો તેમાં જ રસ છે. અને એટલે અમે આ બધું તમને કહીએ છીએ. ઘણીવાર અમે અમુક વસ્તુ કોઈકને દાખલો દર્દને કહીએ ત્યારે ખીજાં બધાં ખુશ થતાં હોય છે પણ તે વસ્તુ તમને પણ લાગુ પડતી હોય છે, જેનો દાખલો દીધો હોય તેને લાગુ ન પણ પડતી હોય. આપણે તો એમ જ સમજીએ કે ગુરુજી આપણને ક્યાં કહે છે? એ તો ફલાણુને કહે છે. અમે કાંઈ દરેકને જુદું જુદું નથી કહેવાના. અમને શું પડી હોય?

આ તમારા પ્રત્યે મમતા છે. એટલે આટલું કહીએ છીએ. તમે સમજો જ નહિ અને “જા બિલ્લી મોભાચોલ” કરો તો તેમાં અમારો શો વાંક? જેને સમજવું હોય તે સમજો.”

ત્યારબાદ “ઈશ્વરની ઓળખ” પુસ્તકની વિમોચન વિધિ થઈ, જેનો લાભ ડો. શ્રીમતી મીનલગેન કે. પટેલે લીધો.

ત્યારબાદ પૂ. શ્રી એ તેમની ઉપર આવેલા પત્રોનું વાંચન કર્યું, અનેક ભાઈ બહેનોને વચ્ચે ઓઠાડી ગુરુપૂર્ણિમાએ તેમને પ્રસાદી આપી, આમ આખો કાર્યક્રમ ખૂબ ઉત્સાહ, આનંદ અને સત્સંગથી ભરપૂર રહ્યો. કાર્યક્રમને અંતે સહુ પ્રસાદ લઈ વિદાય થયાં.

ધ્યેય પ્રાપ્ત કરવાના કાર્યમાં મંદતા આવે નહીં, કે સમાજના પ્રયત્નમાં સપડાઈએ નહીં અને ભૌતિકતા મુખ્ય થાય તેવા મનોભાવ થાય નહીં તે માટે શું મુખ્ય મુખ્ય અને ગૌણ ગૌણ છે તેની સતત સાવધાનતા પ્રાપ્ત કરવાની સક્રિય યોજના એટલે ઓમ્પરિવારનાં આધ્યાત્મિક મિલનો-ઉત્સવો.

ત્રણે કાળમાં વર્તમાનકાળ જ મુખ્ય છે, વર્તમાનકાળ જ નક્કર અને મૂલ્યવાન છે. કેમકે વીતી ગયેલા વર્તમાનકાળને જ ભૂતકાળ કહેવામાં આવે છે અને આવનારા વર્તમાનકાળને જ ભવિષ્યકાળ કહેવામાં આવે છે. માટે વર્તમાનકાળનો યથાયોગ્ય ઉપયોગ કરી લેવો જોઈએ. તેનું નામ જ “કર્મમાં કુશળતા.” વર્તમાન ચૂકી ગયો તે મહામૂલો મનુષ્યજન્મ ચૂકી ગયો.

સમૃદ્ધિ અને ભૌતિક સુખો તો ખીજાં સાધનો દ્વારા પણ મળી શકે છે પરંતુ શાંતિ તો સાચી સમજણ દ્વારા જ પ્રાપ્ત થાય છે. સાચી સમજણ પ્રાપ્ત કરવા માટે જે કાંઈ મૂલ્ય આપવું પડે તે ઝોછું જ છે.

પોતાના અહંકારને પોષવાનો અને ઝોછી મહેનતે વધુ પ્રાપ્ત કરવાનો લગભગ સૌનો આગ્રહ હોય છે. ભૂતકાળને પૂજવાનું, વર્તમાનકાળને નિરાદર-અલ્પાદર કરવાનું અને ભવિષ્યના તરંગી-બહુરંગી ખ્યાલોમાં રાચવાનું ઉપરોક્ત આગ્રહમાંથી જ જન્મતું હોય છે.

—યોગલિધુ

“મંત્ર - અભિષેક - નિધિ” કે “ પ્રભાતકેરી ”

બે માંના એક નિયમ દ્વારા ગુરુપૂજન

(શ્રીમદગુરુદેવજયંતીના પ્રેરણાદાયી અહેવાલ)

સંકલન : ગુરુપાઠપંક

સંતશિરોમણી અને શ્રીમ પરિવારના આરાધ્ય દેવ પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલક્ષ્મણ મહારાજનો જન્મદિવસ એટલે જ શ્રીમ ગુરુદેવજયંતી.

તા. ૨૪-૧૦-૮૯ના રોજ અધ્યાત્મપ્રેમી-શ્રીએ પૂજ્યશ્રીનો જન્મદિવસ “ધર્મમેઘ” મણિનગર મુકામે ઊજવ્યો. આજના કાર્યક્રમની વિશેષતા એ હતી કે પૂજ્યશ્રીને આજના દિવસે એકસઠ વર્ષ પૂરાં થતાં હતાં. આજે શ્રીમ જયંતીની સાથે સાથે ઈનામ વિતરણ દિવસ પણ ઊજવાયો.

કાર્યક્રમની શરૂઆત સ્વાધ્યાયથી કરવામાં આવી. સર્વે ભાઈબહેનોએ શાંતિથી ધ્યાનપૂર્વક સ્વાધ્યાય કર્યો.

ઉદ્ઘોષક તરીકેની કામગીરી મને સોંપાયેલી તેથી મેં સભાને સંબોધતાં જણાવ્યું કે—

‘ગત વર્ષ દરમ્યાન આપણે સૌએ પૂજ્ય-શ્રીની વાણીને વધુમાં વધુ પ્રચારવા-પ્રસારવા માટે જે કાંઈ પ્રયત્નો કર્યા તે ખૂબ જ પ્રશંસનીય છે; અને ગઈ સાલના આ કાર્યક્રમમાં બહાર કર્યા મુજબ શ્રી. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ વધુમાં વધુ કાર્ય-ક્ષમ ભાઈબહેનોને ભેટપ્રસાદી આપશે.’

બાણીતા એડવોકેટ શ્રી પરમાનંદભાઈના હસ્તે ટ્રસ્ટનાં બુદ્ધાં બુદ્ધાં કાર્યક્ષેત્રોમાં અગ્રગણ્ય કાળો આપનાર ભાઈબહેનોને પ્રશંસાપત્ર અને ઈનામ આપવામાં આવ્યાં.

સહર કાર્યોમાં બહેનોએ આગળ પડતો ભાગ ભજવ્યો. હંસાબેન તથા ભાનુબેને અનુક્રમે “રુતમ્ભરા”ના વધુમાં વધુ સભ્યો બનાવવાનું

તથા પ્રચાર-પ્રસારનું ભગીરથ કાર્ય કર્યું. આ બંને બહેનો બ્યારે પ્રશંસાપત્ર લેવા માટે પધાર્યાં ત્યારે પૂજ્યશ્રીએ જણાવ્યું કે—

“અત્યારે બે બહેનોનાં નામ જોલાયાં પરંતુ આ જગ્યાએ બાવન બહેનોનાં નામ જોલાયાં હોત તો !? આ બંને બહેનોએ કરેલા કાર્ય ઉપરથી ખીમ બહેનોએ પણ પ્રેરણા લેવા જેવી છે.

“મહામના હંસાબેને “રુતમ્ભરા”ના બસો પિસ્તાલીસ વાર્ષિક સભ્યો બનાવ્યા. પંકજભાઈએ કહ્યું કે એમણે (હંસાબેને) એમના પતિના સહકારથી આ કાર્ય પાર પાડ્યું હશે પણ આપણે એમ શા માટે માનીએ? પતિના સહકાર વિના જ તેમણે આ સભ્યો બનાવ્યા હોય !

“આવાં કાર્યો સંપન્ન કરવામાં પત્નીને પતિનો સહકાર ભલે ના હોય પરંતુ વિરોધ ના હોવો જોઈએ. આપણને શ્રદ્ધા છે જ કે આ કાર્યમાં જે પતિ-પત્નીઓ લાગેલાં છે તેમનામાં પરસ્પર વિરોધ નથી જ. બંનેને એકબીજાનો સહકાર મળે તો તે ખૂબ આનંદની વાત છે પણ સહકાર ન મળે તો આવાં કાર્યો શું ન થઈ શકે? બહેનો દ્વારા કેટલી મોટી સંસ્થાઓ ચાલે છે ને એ સંસ્થાઓ દ્વારા કેટલાં મોટાં કાર્યો થાય છે !

“નવરાત્રીમાં ગરબા ગાવામાં આપણે કેટલા ઉભગરા કરીએ છીએ?! દરેક તહેવારોમાં સ્થૂળ રીતે આપણે કેટલાં સાંકચ રહીએ છીએ! પરંતુ સ્થૂળતામાંથી સુક્ષ્મતાના ઉપલા પળથિયે ચડવું છે કે નહીં? આપણે આપણી બુદ્ધિને થોડી વધુ વિકસિત થવા દેવી છે કે નહીં? બે

હંસાગેને રજપ સભ્યો કર્યા તો આપણે શા માટે વધુ સભ્યો ન બનાવીએ ?

“ આપણે કયા બેસાડીએ, સત્સંગ બેસાડીએ, દાન-પુણ્ય કરીએ; એ બધું કલ્યાણકારી જ છે. પરંતુ સત્સાહિત્યના પ્રચાર-પ્રસારતું આ કાર્ય વધુ કલ્યાણકારી છે. આપણે હરહંમેશ કહીએ છીએ કે પાણીની પરબ, શેરડીના રસની પરબ, છાશની પરબ વગેરે પરબો ઉપયોગી છે પણ એ બધી પરબો બેસાડવાની પ્રેરણા જે પરબમાંથી મળે છે તેની ઉપયોગિતા કેટલી ?! એના દ્વારા થતું જ્ઞાનદાન કેટલું મહત્ત્વનું !! તો જે સત્સાહિત્યમાં આવા કલ્યાણકારી કાર્યોની પ્રેરણા આપેલી હોય તે ખૂબ ભંડારમાં ભંચી પરબ છે. આવી પરબો બેસાડી, આવું જ્ઞાનરૂપી અમૃત તરસ્યા છુવોને પિવડાવી રહ્યાં છે તેવાં ભાઈ-બહેનોને અત્યારે પ્રશંસા પત્ર અને ઈનામો અપાઈ રહ્યાં છે. અસ્તુ.

“ પંકજભાઈ એ હમણાં કેસેટ દ્વારા પ્રચાર-પ્રસારની વાત કરી એટલે અમને એક વાત યાદ આવી ગઈ. થોડા સમય પહેલાં અમે આખુ ગયા હતા. ત્યાં લગભગ દોઢેક માસ રોકાયેલા.

“ અમે આખુ હતા ત્યારે ત્યાં સંતસંમેલન ભરાયેલું. સંમેલનમાં એક આધ્યાત્મિક મંડળના ભાઈએ એમના ગુરુજીની કેસેટનો સેટ લાવેલા. ગુરુજીના હાથે જ એ સેટનું વિમોચન થયું. એ મંડળના ગુરુજીએ કેસેટનો સેટ ત્રણવાર ભાઈએને આપ્યો. એક ભાઈને કેસેટો આપતાં કહ્યું કે ‘ એ કેસેટ અલમારીમે’ રખાનેકે લિએ નહીં હૈ, આપકી માલિકીકી લી નહીં હૈ. એ સારે કેન્દ્રકે લિએ હૈ. કેન્દ્રમે’ બખના, કેન્દ્રમે’ સુનના. લોકન પાન કે ગલ્લે પે મત બખના. ’ અસ્તુ.

“ આજ સુધી તો મારી હક હતી એટલે હું તમને કેસેટ બનાવવાની ના પાડતો હતો. પરંતુ તમારા સૌનો અતિ આગ્રહ અને મને પણ

ધીમે ધીમે લાગવા માંડ્યું કે વાંચવામાં તમને સૌને કંટાળો આવે, એના કરતાં કેસેટ સારી. એટલે કેસેટ બનાવવાની અમે હા પાડી. પરંતુ હવે કેસેટ બની એટલે તેનો ઉપયોગ ગમે ત્યાં કરવાનો નથી. આ કેસેટનો ગમે ત્યાં ઉપયોગ કરીએ એનો અર્થ એ જ કે કેસેટમાંના સત્સાહિત્યની કિંમત હજુ આપણે સમજ્યા નથી. કે તેનો ઉપયોગ કયાં કરવો તેનો આપણને ખ્યાલ નથી. ”

છેલ્લાં ત્રણેક વર્ષથી પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલિશુજી ચોમજ્યંતી અને ગુરુપૂર્ણિમાના દિવસે જેને ગુરુપૂજન કરવું હોય તેવાં ભાઈ-બહેનો પાસે કોઈ ને કોઈ વત લેવડાવે છે. કાંતો પોતાના ચરણોમાં ભેટ જ નથી મૂકવા દેતા અથવા તો જે લોકો વત લે તેમને જ ભેટ મૂકવા દેતા હોય છે. અને પૂજ્યશ્રી વત પણ કેવાં લેવડાવે છે! જે લોકો વત લે અને પ્રમાણિકતાથી તેનું પાલન કરે તેને શારીરિક તથા માનસિક અને ક્યારેક આર્થિક લાભ પણ થાય છે. સાથે જ પૂજ્યશ્રી દ્વારા લેવાયેલ આ નિર્ણય ખૂબ કાંતિકારી છે.

આજના દિવસે પણ પૂજ્યશ્રીએ જાહેર કર્યું કે, “ આજના દિવસે જેમણે ગુરુપૂજન કરવું હોય, ગુરુપૂજનનો લાભ લેવાની ઈચ્છા હોય તેણે આ રીતે ગુરુપૂજન કરવાનું છે—

“ દરેકે પોતાના ઘરમાં ‘ મંત્ર અભિષેક-નિધિ-પાત્ર ’ રાખવાનું. એક આસન પર બેસી સાથે એક રૂપિયા મૂકવાનો. ત્યાર બાદ ગાયત્રી મંત્રની એક માળા કરવાની, માળા પૂરી થાય ત્યારે સાથે રાખેલા પાત્રમાં તે રૂપિયા નાખવાનો. એનું નામ “ મંત્ર-અભિષેક-નિધિ. ” આવતી ચોમજ્યંતી સુધી દરરોજ આ પ્રમાણે કરવાનું. નિધિપાત્રમાં જે નિધિ એકઠો થાય તે તમારો નહીં. તેનો જે ઉપયોગ થવાનો હશે તે થશે. તમારી તો મંત્રનિધિ. કોઈની શક્તિ ન હોય તો

તે એક રૂપિયાથી ઓછા પૈસા પણ મૂકી શકે. પરંતુ સામાન્ય રીતે એક રૂપિયા અને એક માળા. એકથી વધુ રૂપિયા મૂકવા હોય તો મૂકી શકાય, પરંતુ જેટલા રૂપિયા તેટલી માળા કરવાની. માળા, આખા વર્ષ દરમિયાન નિયમિત કરવાની.

“જેમની ઉપરોક્ત વ્રત લેવાની ઈચ્છા ના હોય તેમના માટે બીજા એક નિયમ જે શક્ય હોય તો આ શિયાળામાં પ્રભાતફેરી, પ્રભાતફેરી માટે ઓછામાં ઓછાં પાંચ ભાઈ-બહેનો સવારે પ થી ૬ દરમિયાન પોતપોતાના વિસ્તારમાં, મંત્ર બોલતાં બોલતાં તાળીઓ પાડતાં પાડતાં, વાજિંત્ર વગાડતાં વગાડતાં ફેરીમાં ફેરે અને એક કલાકમાં જ્યાંથી નીકળ્યાં હોય ત્યાં આવી જાય. પ્રભાત ફેરીમાં એક વખત ગાયત્રીમંત્ર (સંગીતમય) બોલવાનો અને એક વખત સ્ટીકરમાં લખ્યો છે તે—

કર્મ કરેજે જેસે ફલ ભોગેજે વૈસે.
કર્મ કરેજે જેસે વૈસે
ફલ ભોગેજે વૈસે વૈસે.

“ઉપરોક્ત મંત્ર બોલતાં જવાનું. એક વખત ગાયત્રી મંત્ર અને એક વખત આ ગુજરાતી મંત્ર-બોલનારને અને સાંભળનારને પણ ખબર પડે, સમજણ પડે તે રીતે બોલવાનો. ગુજરાતી મંત્રને સંપૂર્ણ ગાયત્રીમંત્રનો. જે સાંભળે તે વિચાર કરે કે જેવાં કર્મ કરીશું, તેવાં ફળ મળશે. આપણે આજ દિન સુધી સત્કાર્યોના પ્રચાર અને પ્રસારનું જે કાંઈ કાર્ય કરી શક્યા છીએ તેનાથી અનેક ગણું કાર્ય આ પ્રભાતફેરી દ્વારા થઈ શકશે. અને જે લોકો પ્રભાતફેરીમાં ભાગ લેશે તેને પણ કેટલો બધો લાભ થશે ?”

“શિયાળાના ચાર મહિના રોજ સવારે બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં ઊઠવાનું અને પ્રભાતફેરીમાં જોવાનું. આવો નિયમ રાખ્યો હોય તેથી વહેલાં ઊઠી પણ જવાય અને એક કલાક પ્રાતઃજમણનો લાભ પણ મળે. બ્રાહ્મમુહૂર્ત દરમિયાન શુદ્ધ પ્રાણનો-પ્રાણવાયુનો લાભ પણ મળે, વળી એક લયથી મંત્રોચ્ચાર કરતાં હોઈએ તેથી આ વાચિક જપ દ્વારા ભક્તિપ્રાણાયામનો લાભ પણ અનાયાસે જ મળી જાય. આ વાચિક જપ દરમિયાન શરીરનો અશુદ્ધ વાયુ બહાર નીકળે અને વાતાવરણમાંનો શુદ્ધ પ્રાણવાયુ શરીરમાં જાય. વળી આ પ્રભાતફેરી દ્વારા ભજન પણ થાય, ગુરુજીનું કામ પણ થાય અને વિશ્વકલ્યાણનું પણ કામ થાય.

“તો, આજના દિવસનું ગુરુપૂજન આ-“મંત્ર-અભિષેક-નિધિ” અને “પ્રભાતફેરી”-ના નિયમો લઈને કરવાનું છે, આપ સૌ તે અંગે વિચારીને આપનો નિષ્કૃષ્ટ આજથી પાંચ દિવસ બાદ એટલે કે બેસતા વર્ષના દિવસે આપણા સ્વયંસેવકભાઈ જોને જણાવી દેશો, જેથી તેઓને ખ્યાલ આવે કે કેટલા વિસ્તારમાં પ્રભાતફેરી નીકળી રહી છે અને તેમાં કેટલાં માણસો જોડાયાં છે. અસ્તુ.”

પૂજ્યશ્રીના પ્રવચનની સમાપ્તિ બાદ ગુરુભાઈબહેનો પ્રસાદ લેવા બેઠાં. પ્રસાદ લીધા બાદ સૌ ભાઈબહેનો આજના નિયમો વિષે ચર્ચા કરતાં છૂટાં પડ્યાં. દરેકની ચર્ચા ઉપરથી એમ લાગતું હતું કે લગભગ બધાંએ આ બેમાંથી એક વ્રત લેવાનું વિચારેલું. કેટલાક તો બેય નિયમ લેવાનાં ઉત્સાહી જણાતાં હતાં.

૬૩

મફત મળવા છતાંય જે કિંમતી અને મહત્ત્વનું હોય તે તેવું જ લાગવું જોઈએ. કષ્ટથી પ્રાપ્ત થનાર પણ જો અકલ્યાણકારી હોય તો તે તેવું જ જણાવું જોઈએ. તેનું નામ જ “વાસ્તવદર્શીપણું.”

—યોગલિપ્તુ

વિના પ્રયત્ને પ્રાપ્તિ !!!

આપણે વિવેકાંધ થઈ ગયા છીએ

સંકલન : સદ્ગુરુસમર્પણલિપ્ત

ઓમપરિવારના ઉપક્રમે તા. ૩૦-૧૦-૮૬ના રોજ બેસતા વર્ષના દિવસે “સ્વાધ્યાય સત્સંગ મિલન” નો કાર્યક્રમ યોજાયો. નવા વર્ષનો પ્રારંભ સ્વાધ્યાય અને સત્સંગ દ્વારા થાય એ કાંઈ નાનોસૂનો લાભ નથી અને તેથી જ તો લગભગ આખો ઓમપરિવાર બેસતા વર્ષની વહેલી સવારે “ધર્મમેઘ”માં એકઠો થાય છે, સ્વાધ્યાય સત્સંગનો લાભ લે છે; પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલિપ્તજીનાં દર્શનનો લાભ લે છે, ઓમ-પરિવારના સ્વજનોને મળવાનો લાભ લે છે અને ત્યારબાદ જ સૌ પોતપોતાના અંગત કાર્યક્રમમાં લાગી જાય છે.

સવારે સાત વાગ્યે સ્વાધ્યાયનો પ્રારંભ થયો. સ્વાધ્યાય બાદ પૂજ્યશ્રીએ આશીર્વાચનનો પ્રારંભ કર્યો. ઓમ ગુરુદેવજ્યંતીની વાતનું અનુસંધાન મેળવતાં પૂજ્યશ્રીએ જણાવ્યું કે-

“ઓમ ગુરુદેવ જ્યંતીના દિવસે ગુરુપૂજન કયા પ્રકારે કરવાનું છે એ વાત તે દિવસે થઈ ગઈ. મંત્રઅભિષેકનિધિ અથવા તો પ્રભાતફેરીમાં ફરવાનો નિયમ લઈ રોજરોજ ગુરુપૂજનનો લાભ લેવો. આ પ્રકારના નિયમનું પાલન કરતી વખતે ભાવના એવી રાખવાની છે કે તે સમયે તમે ગુરુપૂજન જ કરી રહ્યા છો. ઓમ ગુરુદેવ જ્યંતીના દિવસે ગુરુપૂજન કર્યું હોય તો તમે લાભ એક જ દિવસ મળત પરંતુ આ તો નિત્ય-દિન ગુરુપૂજન! આપણા ગુરુપ્રમાલજીજી કહેતા હતા કે ‘બાપુ! કાયમ જ ગુરુપૂજ્ઞમાં હોય તો કેવો આનંદ થાય!’ તો આ વખતે આપણે નિયમ લેવડાવ્યો, જેના પાલન દ્વારા

આપણે આખા વર્ષ સુધી, રોજે રોજ ગુરુ-પૂજનનો લાભ સાચા અર્થમાં લઈ શકીએ.

“તે દિવસે તમને ગુરુદેવના ચરણોમાં દ્રવ્ય મૂકવાની પણ ના પાડી હતી. દ્રવ્ય મૂકવું હોય તો કયાં મૂકવાનું? મંત્રઅભિષેકનિધિપાત્રમાં. આ પાત્રમાં દ્રવ્ય મૂકતી વખતે રોજ ગાયત્રી મંત્રની એક માળા કરવાની. તમારા સૌને અધિકાર ફક્ત એ માળા ઉપર, નિધિપાત્રમાં જે રકમ એકઠી થાય તેના ઉપર તમારો અધિકાર નહીં.

“ઉપરોક્ત સંકલ્પ કરવામાં તે દિવસે લગ-ભગ સૌએ પોતાનો હાથ જાંચો કરી પોતાની સંમતિ દર્શાવી હતી. તો આજે સ્વયંસેવક ભાઈ-બહેન પાસે સૌ પોતપોતાનાં નામ લખાવી દે. આખા વર્ષ સુધી તે સૌના નામની નોંધ બરાબર રાખવાની છે. વર્ષ દરમિયાન જે નિધિ એકઠો થયે તેના ઉપયોગ પરમાત્મા પ્રેરણા કરે તે મુજબ કરવામાં આવશે.

“બીજા સંકલ્પ પ્રાતઃફેરીનો લેવાનો હતો. શિયાળાના ચાર મહિના, ઓછામાં ઓછા પાંચ માણસ સાથે ગુઠા ગુઠા વિસ્તારમાં પ્રભાતફેરી કાઢવાની, એક કલાક સુધી વાચિક મંત્રગપ કરતાં કરતાં ગુઠા ગુઠા વિસ્તારમાં ફરવાનું. ખૂબ શિસ્તપૂર્વક પ્રાતઃફેરીમાં ભાગ લેવાનો અને ફેરી દરમિયાન ખૂબ સહનશક્તિથી કામ લેવાનું. કેટલાક લોકોને આ કાર્યક્રમની મહત્તા ન હોય, તેમની જાંઘ બગડી એમ તેમને લાગતું હોય અને તેથી આ કાર્યક્રમનો વિરોધ પણ કરે. આ બધી જ મુશ્કેલીઓને સહન કરીને આપણું કાર્ય કરવાનું છે.

“આપણા ખિસ્સામાં પૈસાની કમી ના હોય તો આપણે પૈસા તો ખરી નાખીએ પરંતુ આ તો ધનનું નહીં, તનનું અને મનનું કામ છે. આપણે અવારનવાર કહીએ છીએ કે તન, મન અને ધન; ત્રણેનો સદ્ઉપયોગ કરવાનો છે.

“કિરીટભાઈ (ગુરુજીના પ્રેમી) કાયમ કહેતા કે ‘ગુરુજી! ધનનો સદ્ઉપયોગ કરાવે એવા આપના જેવા મહાપુરુષો અત્યારે છે ક્યાં? દર વર્ષે અમે કુટુંબ સાથે એક યા ગૌમ સ્થળે ફરવા નીકળી જઈએ છીએ. થોડા દિવસ હરી-ફરી, પચીસ-પચાસ હજાર રૂપિયા ખર્ચીને પાછાં આવી જઈએ છીએ. પણ ત્યાં કરીએ છીએ શું? જે અહીં કરતા હતા તે ત્યાં કયું. ત્યાં મોજમજ કરી અને થોડા દિવસ બાદ પાછા આવી ગયા! મહા પરિશ્રમે પ્રાપ્ત કરેલા ધનનો સદ્ઉચ્ચ ના કર્યો. તે ધનનો સારો અને સાચો ઉપયોગ તો ગુરુદેવ, આપ જ કરાવો છો.’ અસ્તુ.

“તો આમ, ગુરુજનો દ્વારા અપાયેલા આવા પ્રતીનું પાલન કરીને આપણે તન, મન અને ધનનો સદ્ઉચ્ચ કરવો જોઈએ. અસ્તુ.

“મનુષ્ય મનની એ કેવી જગરહસ્ત કમજોરી છે કે એ હંમેશાં ચમત્કારને ઇચ્છે છે. એને કમજોરી જ કહી શકાય. ચમત્કારની પાછળ અપ્રગટરૂપે કઈ ભાવના રહેલી છે? આ ભાવના-ઓછામાં ઓછી મહેનતે અથવા સાવ વગર મહેનતે વધુમાં વધુ પ્રાપ્ત. આ તો થઈ સામાન્ય મનુષ્યની ચમત્કાર વિશેની ભાવના.

“ઓમ્પરિવારમાં આપણે ચમત્કાર શાને કહીએ છીએ? એની વ્યાખ્યા શું કરીએ છીએ? ચ-મત-કર - ચમત્કાર મત કર. કેમ કે એવા ચમત્કારો થતા જ નથી. ચમત્કાર એ તો આપણા મનની ભ્રમણા છે, આપણા મનની કમજોરી છે; ઓછી મહેનતે - વગર મહેનતે વધુમાં વધુ પ્રાપ્ત કરવાની એક વૃત્તિ છે. અને તેથી આપણી વિવે-

કેશ્વઆરી-૯૦

કયુદ્ધિ મારી જાય છે, આપણો વિવેક બ્રષ્ટ થઈ જાય છે, બીજી ઘણી બધી જગ્યાએ સાવ આંધળા થઈ જઈએ છીએ.

“ચમત્કાર જોવો જ હોય તો વિવેકરૂપી આંગોથી જુઓ. આપણા ડુંવાડે ડુંવાડે ચમત્કાર છે. આપણું શરીર-પિંડ અને આપું વિશ્વ-બ્રહ્માંડ એ પણ એક મોટો જગરહસ્ત ચમત્કાર છે. આ પૃથ્વી, ધૂળ, માટી, ટેકાં, પથ્થર, પર્વત, સમુદ્ર વગેરે બધું જ ચમત્કાર છે. આ પૃથ્વી - તેમાં કેવાં કેવાં બીજાં વાવીએ છીએ અને એ બીજાંમાંથી કેવાં કેવાં વૃક્ષો, કેવાં કેવાં ફળો, કેવાં કેવાં રંગોની આપણને પ્રાપ્ત થાય છે!! આ કેટલો મોટો ચમત્કાર કહેવાય!

“તો આમ હરજણે-હરદમ આપણી આસ-પાસમાં ચમત્કાર જ બની રહ્યા છે. આ શરીર અને આ શરીરમાંથી પાછું એવું બીજું શરીર પ્રગટે એ કેટલો મોટો ચમત્કાર! આ હસ્તુ-હસ્તુ શરીર, એ શરીરનાં અંગો અને અવયવો, શરીરની અંદર મગજની રચના! આધુનિક શોધો કે જેને આપણે ચમત્કાર કહીએ છીએ પરંતુ એ શોધોના રચયિતા કોણ? આપણે, આપણું મગજ.

“આપણી મંદયુદ્ધિના કારણે આપણે કદી આવા સુંદર વિચારો કરતા નથી. આપણે ચમત્કાર દ્વારા શું ઇચ્છીએ છીએ? કે કોઈ આપણા માથે હાથ મૂકી દે, કોઈ આપણને આશીર્વાદ આપી દે અને આપણને અધિકાર પ્રાપ્ત કર્યા વિના ઇચ્છિત વસ્તુ મળી જાય; આપણે જોડું કરતા રહીએ, આપણે અનીતિના માર્ગે જઈએ અને ઇચ્છીએ કે ગુરુજી આપણને આશીર્વાદ આપી દે અને આપણું કલ્યાણ થઈ જાય, ગુરુજી આપણા માથે હાથ મૂકી દે અને આપણે બધાંય પાપોમાંથી મુક્ત થઈ જઈએ.

“આના વિચારો એ આપણી યુદ્ધિની મંદતા છે, આપણા વિવેકની બ્રષ્ટતા છે. આ રીતે જીવન જીવવાથી સુખશાંતિ ક્યાં મળવાનાં હતાં? ! આ

શીતે તો આપણે હેરાન થઈશું, આપણી આસ-
પાસનાં પણ હેરાન કરીશું, જે સદાચારમય
જીવન જીવે છે તેમને પણ સુરકેલીમાં મૂકી દઈશું.
ક્યારે ? કે બ્યારે જોરા રસ્તે જઈશું, ચમત્કારને
નિહાળવા માટે આંધળા થઈ જઈશું, વગર મહેનતે
પૈસા પ્રાપ્ત કરવા માટે ન કરવાનું કરીશું,
પૈસાને સર્વસ્વ માનીશું, પૈસાને એટલું બધું
મહત્ત્વ આપીશું—દ્રવ્યને એટલી બધી મહત્તા
આપી દઈશું કે જેથી આપણે વિવેકબ્રહ્મ થઈ
જઈએ, સારાસારનું આપણને ભાન પણ ન રહે,
એ પણ ખગર ન પડે કે રૂપિયા, પૈસા, મોટર,
ગાડી, મહેલ વગેરે બધાંની શું કિંમત છે ? આપણું
સ્વમાન ન હોય, આપણી તંદુરસ્તી જે
સારી ના હોય તો મોટરો, મહેલો,
સોનારૂપાનાં અઠળક ઘરેણાંઓ; એ બધાંની શું
કિંમત છે ?! કાંઈ જ નહીં. પોતાને
જેઈએ કેટલું ?

સાંઈ ઉતના દીજીએ, જા મેં કુટુંબ સમાય,
મેં ભી ભૂખા ન રહું, સાધુ ન ભૂખા જાય.

“આવી વાતો આપણે સતત સાંભળતા
રહીએ, વર્ષો સુધી શુરુસંતોના ચરણોમાં રહીએ
અને છતાંય આવી વાતો એક કાનમાંથી બીજા
કાન સોંસરી નીકળી જાય, આપણા હૃદયમાં
ચોંટે નહીં, આપણા જીવનમાં ઊતરે નહીં તો
શુરુસંતોના ફક્ત માથે હાથ મૂકવામાત્રથી આપણે
સુખી નહીં થઈ જઈએ.

“આ બધી વાતો ખૂબ સમજવાની છે.
શુરુસંતો પાસેથી આપણે જે કાંઈ ઉપદેશ સાંભ-
ળીએ છીએ તેને વધુમાં વધુ આપણા જીવનમાં
ઉતારવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે. આપણે સુગંધી
પુષ્પ બનવાનું છે. સુગંધી પુષ્પ બનીશું તો
ભગવાનનાં હૃદય પવનદેવ આપણી એ સુગંધને
ચારે બાજુ પ્રસરાવશે, આપણે એ સુગંધ પ્રસાર-
વાની કે પ્રચારવાની આવશ્યકતા નહીં પડે.
આપણે તો ફક્ત શેનો પ્રયત્ન કરવાનો છે ?

સુગંધી પુષ્પ બનવાનો. આપણે યમ, નિયમ
અને સદાચાર પ્રમાણે વર્તીને, આપણા જીવનને
નિયમિત રાખવાનું, આપણી તંદુરસ્તીને વધુમાં
વધુ સાચવવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે.

“એક તંદુરસ્તી લાખ નિયામત” જે તંદુ-
રસ્તી સારી નથી તો તમામે તમામ વસ્તુઓ
ધૂળ ખરાખર છે. બધા બ્યારે સારામાં સારી
વસ્તુઓ ખાતાં હશે ત્યારે આપણે પડયા પડયા
જોતા હોઈશું. કેમ ? કે મને ઠાયાબિટિસ છે, કે
મને કેન્સર છે, કે મને ટી. બી. છે, કે મને
આ છે, કે મને તે છે.

“જમે તેટલો પ્રયત્ન કરીશું તો પણ સામા-
ન્ય રોગ તો આવવાના જ છે. પરંતુ જેનાથી
આપણી તંદુરસ્તી બચ એમ છે, જેનાથી આપણો
ધર્મ બચ એમ છે એ બધી વસ્તુ દેખીતી રીતે
આપણાથી કેમ થાય ? બહુ જોઈને આપણાથી
કેમ થાય ? બહુ જોઈને આપણાથી ધર્મબ્રહ્મ
કેમ થાય ? તંદુરસ્તીના નિયમોનો ભોગ કેમ
અપાય ? તંદુરસ્તીના ભોગે પૈસા કેમ કમાવાય ?
પૈસાનો આટલો બધો મોહ શા માટે ? આપણે
સાવ મૂરખ છીએ ? હા, મૂરખ જ છીએ ત્યારે
તો પૈસાનો આટલો બધો મોહ થયો ને ?

“આપણી પ્રતિષ્ઠાના ભોગે, આપણી તંદુર-
સ્તીના ભોગે, આપણા કુટુંબના ભોગે, આપણા
શુરુસંતોની પ્રતિષ્ઠાના ભોગે આપણે ન કરવાનું
કરીએ છીએ અને પછી હેરાન-હેરાન. આપણે તો
હેરાન પણ આપણી આસપાસનાં તમામ હેરાન !
આપણાં માતાપિતા, આપણા મિત્રો, આપણી
પત્ની, આપણા પતિ, આપણાં પાડોશી, આપણાં
સ્નેહીપ્રેમીઓ-એ બધાંને નીચું જોવાપણું. વળી
બધાંને નીચું જોવાપણું ઓછું હોય તેમ આપણી
તંદુરસ્તી પણ જાય.

“આયુર્વેદનો એક જગરદસ્ત સિદ્ધાંત છે કે
તમે આરોગ્યના નિયમોનો ભંગ કરીને બીમાર
પડયા હશે કે જોડું ખાવાપીવામાં આવી ગયું

હશે અને ધીમાર પડ્યા હશે તો તેના માટે આયુર્વેદમાં દવા છે, પરંતુ તમે અધર્મ કર્યો હશે કે તમે જોટું કર્મ કર્યું હશે અને એના બદલામાં, એના દંડરૂપે તમને જે સખ થશે તેની દવા કોઈ પાસે નથી. એ દર્દનું કોઈપણ દવાથી, કોઈ પણ જડીબુટ્ટીથી શમન થવાનું નથી; એ તો ભોગવવું જ પડશે. આ નિયમ આપણે ન જાણતાં હોઈએ તો આજે જાણીએ, આજે સાંભળીએ. આમ તો વર્ષોથી આવું બધું આપણે સાંભળી રહ્યાં છીએ પણ તેના અમલ ક્યારે કરીશું ?

“આ બેસતા વર્ષના દિવસે અત્યારે ફટાકડા-એના અવાજથી વાતાવરણ ધમધમી રહ્યું છે. એ અવાજની ઉપરવટ થઈને અમે અવાજ કાઢી રહ્યા છીએ, તમને સૌને સાંભળાવી રહ્યા છીએ. શા માટે ? કારણકે તમે અમારાં આત્મીય છો અને અમે તમારા આત્મીય છીએ. તમે આ શરીરમાં મારા પશુના ભાવ રાખો છો તેથી અમને આવી બધી રહસ્યની વાતો કહેવાનો ઉમળકો થાય છે. ક્યારેક આવી વાતો તમને ગમતી હશે. ક્યારેક નહીં પણ ગમતી હોય, પરંતુ આ કડવું અમૃત - કડવી દવા કોણ પિવડાવે ? એ તો જે પોતાનાં હશે તે જ પિવડાવશે, બાકી અજાણ્યામણાં કોણ થાય ? શા માટે અજાણ્યામણાં થાય ? સાચી વાત તો સંતો જ કહે, વડીલો જ કહે, આપણાં હિતેથીઓ જ કહે. એ પરવા ન કરે કે આને જોટું લાગશે, આને મારા તરફ તિરસ્કાર આવશે અને પછી નહીં આવે. ન આવે તો હરિદ્રચ્છા, મારા તરફ તિરસ્કાર થતો હોય તો ભલે થાય પણ મારે તો એને આજે સાચી વાત કહેવાની જ છે. એના ભાવ જો મારામાં છે તો મારે મારું કર્તવ્ય જાનવવું પડે એમ માની સંતો સાચી વાતો કહે છે. અરતુ.

“તો, મૂળ વાત ચાલતી હતી ‘મંત્રઅભિષેક

દ્વિપુઆરી-૬૦

નિધિ’ અને પ્રભાતેશ્વરીની. જેણે જેણે આ કાર્યમાં જોડાવાનો સંકલ્પ કર્યો હોય તે સૌ પોતાનાં નામ લખાવી દે, જેથી અમારી જાણમાં રહે. આ દોઢ મહિના સુધી અમે આપુમાં રહ્યા અને હવે પાછા ગમે ત્યારે એ જાણુ જીપડી જઈએ અને ક્યારેય પાછા આવીએ. પણ અમારી પાસે નામ હોય તો અમે જ્યાં હોઈએ ત્યાં અમે એ વાતનો વિચાર કરતા રહીએ, ત્યાંથી આદેશ આપતા રહીએ કે કોણે શું કરવાનું છે, કેમ કરવાનું છે, કેવી રીતે કરવાનું છે ? અમારું અહીં જ રહેવાનું નક્કી નથી હોતું. આજે અહીં છીએ તો કાલે સવારે બહારગામ જીપડી જઈએ. અને બહારગામ જઈએ તો પાછા ક્યારેય આવીએ ?

“ઘણા દિવસો સુધી સતત તમારા સંપર્કમાં રહ્યા છીએ. તમને સતત કાંઈને કાંઈ જ્ઞાનરૂપી ભાથું આપતાં રહ્યા છીએ. હવે થોડો સમય અમે પણ અમારું કાંઈક કરીએ, અમારું સૂક્ષ્મ ભાથું જાંધીએ. અમને પણ ઈચ્છા થાય કે થોડા દિવસ શાંતિમાં, એકાંતમાં રહીએ. શરીર, શરીરનું કામ કરે. શરીર જ્યારે વૃદ્ધ થવા લાગે ત્યારે વધુ કામ ન કરી શકે. એને પણ શાંતિ જોઈતી હોય. અને તેથી જ અમે દોઢ મહિના માઉન્ટ આપુ રહ્યા ત્યારે સખત આરા કરેલી, આદેશ આપેલો કે અમારી રાજ સિવાય કોઈ ત્યાં ના આવે. ઘણાં બધાં ત્યાં આવવા માટે તૈયાર હતાં. અને ત્યાં તમામ પ્રકારની સગવડ પણ હતી. પરંતુ તમે સૌ ત્યાં આવો એટલે તમારું ધ્યાન રાખવામાં અમારો બધો કાર્યક્રમ જોરજો પડી જાય. અસ્તુ

“આજે જે મુખ્ય વાત કરી એનું ધરાબર રટણ કરવાનું છે, રટણ કરીને ધરાબર જીવનમાં ઉતારવાનું છે. આપણે અતિ પ્રચલિત એવા વાદ્યમીક ઋષિની વાત અવારનવાર કહીએ છીએ. તેઓ ઋષિ બન્યા તે પહેલાં વાલીયા લૂંટારા તરીકેનું જીવન જીવતા. પરંતુ એક સંત દ્વારા તેમને ખબર પડી કે તે જે પાપ કરી રહ્યા છે

અને તે દ્વારા એકઠા થયેલ ધનનો ઉપયોગ પોતાના કુટુંબના ભરણપોષણ માટે કરી રહ્યા છે તે પાપમાં તેમના કુટુંબીજનો ભાગીદાર નહીં થાય. તેમના કુટુંબીજનોએ તેમને કહ્યું હતું કે 'સદાચારથી; પુણ્યના આચરણથી કર્માવાના પુષ્કળ રસ્તાઓ છે. એ રસ્તા દ્વારા ધન લાવ અને અમને ખવડાવ. અમે તને પાપાચરણ કરવાનું નથી કહેતા. તેથી અમે તારા પાપમાં ભાગીદાર નહીં. અને કદાચ માની લઈએ કે તેનાં કુટુંબીજનો તેના પાપમાં ભાગીદાર થવાની હા પાડે તો પણ એ શક્ય હતું? કુદરતનો નિયમ છે કે તમારું પાપ તમે ભોગવો પરંતુ આવી બધી સહેલી-સરળ વાતો આપણે વિચારતાં નથી અને પછી હાયવોય અને બળતરા કરીએ છીએ.

“આપણે આપણને મહા ભાગ્યશાળી સમજવાં જોઈએ કે સુખી થવાની સુંદર વાતો આપણને કોઈ તાજ કરાવનાર છે. નહીં તો સતત પ્રત્યાંચમાં રહેવાથી આ બધાં સહસ્રો વિસ્મૃત થઈ જાય એ સ્વાભાવિક છે. પરંતુ એ વિસ્મૃતિમાંથી મુક્ત કરાવનાર કોઈક છે. એટલાં આપણા સત્કર્મો, એટલાં આપણાં ભાગ્ય છે કે આપણને આ વાતની સતત કોઈ યાદ આપે છે. અને યાદ આપવા છતાંય ન ચેતીએ તો પછી એમ જ કહેવું પડે ને કે “દોષ ન દેશો અમને રામ”.

પૂજ્યશ્રીના પ્રવચન બાદ સૌ શુરુભાઈજીનોએ પોતાનાં નામ સ્વયંસેવક ભાઈને લખાવી દીધાં. ત્યારબાદ સૌ પ્રસાદી લઈને છૂટાં પડ્યાં. છૂટાં પડતી વખતે સૌના મુખ પર બરાબર બેસતા વર્ષના દિવસે જ સાંભળવા મળેલ આ પ્રવચનના કારણે પ્રસન્નતાનાં દર્શન થતાં હતાં.

યોગી

સંકલન : હેમંત મહેતા

અધ્યાય-૬ (૪૬) કર્મ કરનારાઓથી યોગી શ્રેષ્ઠ છે, તપસ્વીઓ કરતાં યોગી શ્રેષ્ઠ છે અને જ્ઞાનીઓથી પણ યોગી શ્રેષ્ઠ છે, માટે હે અર્જુન યોગી થા.

(૪૭) સર્વ યોગીઓમાં પણ જે શ્રદ્ધાવાન યોગી મારામાં લીન થયેલા અંતરાત્મા વડે મને નિરંતર ભજે છે તે યોગી મને અતિશ્રેષ્ઠ માન્ય છે.

(૪૮) હે પાર્થ! તે પુરુષને આ લોકમાં તેમજ પરલોકમાં પણ વિનાશ થતો નથી કેમકે શુભ કર્મ કરનારા કોઈપણ દુર્ગતને પામતો નથી.

(૪૯) યોગબ્રહ્મ પુરુષ પુણ્યવાનોના (સ્વર્ગાદિ) ઉત્તમ લોકોને પામી ત્યાં ઘણાં વર્ષો સુધી રહીને સદાચારી-શ્રીમંતના ઘરમાં જન્મે છે.

(૫૦) અથવા જ્ઞાનવાન યોગીના જ કુળમાં જન્મે છે અને લોકમાં જે આ પ્રકારનો જન્મ છે એ ખરેખર અતિ દુર્લભ છે.

(૫૧) હે કુરુનંદન, તે પુરુષ ત્યાં, તે પૂર્વ-વેદમાં સાધન કરેલા સમ્યુદ્ધિયોગના સંસ્કારોને પામે છે અને તેના પ્રભાવથી તે ફરીને ભગવત્ પ્રાપ્તિરૂપ સિદ્ધિ માટે પ્રયત્ન કરે છે.

(૫૨) કેમકે તે યોગબ્રહ્મ પુરુષ અસંયમી હોવા છતાં પણ તે પૂર્વના અભ્યાસ વડે ઈશ્વર તરફ ખેંચાય છે જ. કેમકે જે સમ્યુદ્ધિરૂપ યોગનો ફક્ત જિજ્ઞાસુ પણ હોય તો તે વેદમાં કહેલાં સકામ કર્મોને યોગ ગી જાય છે.

(૫૩) અનેક જન્મોનાં પુણ્યથી અંતઃ કરણની શુદ્ધિને પામેલો અને અતિ પ્રયત્નથી અભ્યાસ કરનારો યોગી સંપૂર્ણ પાપોથી સારી રીતે શુદ્ધ થઈ, તે સાધનાના પ્રભાવથી પરમ ગતિને પામે એમાં કહેવું જ શું?

૬૨

* પ. પૂ. યોગલિક્ષ્ણના સાંનિધ્યમાં એક દિવસ *

(માઉન્ટ આયુ સુકામે)

પ્રવીણ શાહ

માઉન્ટ આયુ ઉપર દેલવાડાના દેરાથી થોડે દૂર - લાલમંદિર - એક સુંદર અને રળિયામણું સ્થળ છે. મંદિરની જગ્યામાં પ્રવેશતાં જ પહેલાં મહાદેવનું મંદિર આવે અને મંદિરથી થોડા થોડા અંતરે અલગ અલગ ટેકરીઓ ઉપર ગેડા ઘાટના બંગલા જેવાં મકાનો - ચારે બાજુએ વનરાણના ગુંડ, આશ્રમ જેવી વિશાળ, શાંત અને પવિત્ર જગ્યામાં પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગ-લિક્ષ્ણની સેવામાં એક દિવસ માટે રહેવાનું સૌભાગ્ય મને મળ્યું. ખૂબ જ કૃતાર્થ થયો.

સવારે સાડા છ વાગ્યે ત્યાં પહોંચ્યો. ગુરુ-દેવશ્રી ધ્યાન-સાધનામાં હતા. લગભગ સાડા સાત વાગ્યે પ્રાતઃસ્મરણીય પૂ. શ્રી ગુરુદેવનાં દર્શન થયા. ખૂબ આનંદ થયો. અમદાવાદથી હું જે ટપાલ લાવ્યો હતો તે પૂજ્યશ્રીને આપી. પૂજ્ય-શ્રીએ બધાના ક્ષેમકુશળ પૂછ્યા, અને જરૂરી સૂચનાઓ આપી પ્રાતઃપૂજા માટે રૂમમાં ગયા. ત્યાં સુધીમાં શ્રી નવીનભાઈ (મહારાજ) અને હું નાહીધોઈને પરવાર્યા. થોડા મંત્રગપ કર્યા. લગભગ સાડાદસ વાગ્યે શ્રી ગુરુધ્યાનલિક્ષ્ણના ભાઈ શ્રી નવીનભાઈ કુટુંબ પરિવાર સાથે પૂ. ગુરુદેવને મળવા આવ્યા. ઘણી આધ્યાત્મિક વાતો થઈ. અડધો-પોણા કલાક રોકાઈને તેઓ સૌ ગયા.

લોજન ઇત્યાદિ પતાવીને થોડોક આરામ કર્યો. બપોરે ત્રણેક વાગ્યે પૂજ્યશ્રીએ મને તથા મહારાજને બોલાવ્યા. પૂજ્યશ્રીનો ઉતારો હતો તે બંગલાથી થોડે દૂર જિંચા ખડક ઉપર બીચું એક મકાન હતું. પૂજ્યશ્રીની સાથે ત્યાં જવાનું હતું. ખાસ્તું જિંચું અને અટપટું ચઢાણ ચઢીને

અમે ઉપર પહોંચ્યા. ત્રણ-ચાર રૂમનું ગેડા ઘાટનું સુંદર મકાન હતું. પૂજ્યશ્રીએ મહારાજ પાસે તાજું ખોલાવીને બારણું ઉઘાડ્યું. આગળ મોટો ચોરડો હતો. ચોરડાની વચમાં એક લાકડાના પલંગ ઉપર ગાદલું - ચાદર તથા ચિત્તાનું ચામડું પાથરેલું હતું અને તેની ઉપર પૂ. સ્વામી શ્રી શ્રદાનંદજી મહારાજનો મોટો ફોટો રાખેલો હતો. હું અહીં આવીને આનંદવિભોર થઈ ગયો. પૂ. સ્વામી શ્રદાનંદજીના દર્શન કર્યાં.

પૂ. ગુરુદેવ પાસેથી બળવા મળ્યું કે પૂ. સ્વામી શ્રી શ્રદાનંદજી મહારાજ ઉત્તરકાશીના બહુ મોટા સંત હતા. તેમના વિષે ઘણી ચમત્કારીક વાતો થતી હતી. અત્યારે આ લાલમંદિરની જગ્યામાં શ્રી અલેદાનંદજી મહારાજ રહે છે. તેઓ સ્વામી શ્રદાનંદજીના શિષ્ય છે. શ્રદાનંદજી આ સ્થાનમાં ઘણો સમય રહ્યા હતા; અને અહીં આ ચોરડામાં બેસીને પૂજા-ધ્યાન-સાધના ઇત્યાદિ કરતા હતા તથા આશ્રમ જેવી આ વિશાળ જગ્યાનું સંચાલન કરતા હતા. આ તેમનું નિવાસસ્થાન હતું. બીજા ત્રણેક રૂમોમાં પૂજ્ય સ્વામીજીની કેટલીક વસ્તુઓ રાખેલી હતી; પૂ. સ્વામીજીનાં પગરખાં, ત્રિશૂળ, ઠંડીસ્વા-મીના હાથમાં હોય છે તેવી એક લાકડી, થોડાં પુસ્તકો વગેરે. પૂ. શ્રી ગુરુદેવે આ બધી વસ્તુઓ અમને રસપૂર્વક બતાવી. બધા રૂમોમાં ફરીને પાછા અમે મુખ્ય રૂમમાં આવ્યા. સ્વામીજીના ફોટા સામે પૂજ્યશ્રીએ ખુરશીમાં સ્થાન લીધું. આગળનું બારણું બંધ કરીને હું અને મહારાજ નીચે આસન પાથરીને બેઠા. પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું "આજે આપણે અહીં ધ્યાન કરીશું. સૌ પ્રથમ

ઓમ પરિવારની પ્રભુવવંદના યોગીશુ અને પછી 'ઓમ ગુરુ ઓમ' કે ગાયત્રીમંત્ર અથવા જે ઠીક લાગે તે મંત્ર મનમાં યોગીને પછી ધ્યાન કરવાનું છે. અત્યારે સાડા ત્રણ વાગ્યા છે; લગભગ એક કલાક ધ્યાન કરીશું."

અમે સત્ય-ધર્મ ગુરુદેવની જ્ય યોગીને પ્રભુવવંદના યોગ્યા અને પછી મનમાં મંત્રમ્પ કરતા કરતા ધ્યાનમાં યેડા. પ.પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીના સાંનિધ્યમાં, પરમ શાંત અને પવિત્ર વાતાવરણમાં ધ્યાન કરવાનો અતિ આનંદદાયક અવસર મળ્યો. ખૂબ જ આનંદ થયો. લગભગ એકાદ કલાક વીતી ગયો તેની પણ ખબર ના પડી. ધ્યાનમુક્ત થયા બાદ પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું "પ્રવીણભાઈ! તમે ખૂબ નસીબદાર છો. આજથી હવે અમે જેટલા દિવસ અહીં રહીશું તેટલા દિવસ રોજ અહીં યેસીને ધ્યાન કરીશું. આજે પહેલા જ દિવસે તમને અમારી સાથે એનો લાભ મળ્યો." ખરેખર, ગુરુજીની કૃપા અપરંપાર છે.

પાંચેક વાગ્યે અમે નીચે આવ્યા. શ્રી નવીનભાઈ અને તેમનો પરિવાર, ડાકેર જવાનું હોવાથી પૂ. ગુરુદેવના દર્શનાર્થે આવ્યા હતા. પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું "ચાલો આપણે સ્વામી શ્રી અભેદાનંદજી પાસે જઈને યેસીએ." અમે સૌ અભેદાનંદજી પાસે જઈને યોગસરીમાં યેડા; સ્વાધ્યાય કર્યો. નવીનભાઈ ડાકેર જવા નીકળ્યા. ત્યારે લગભગ સાંજના સાડા છ વાગ્યા હતા.

પૂજ્યશ્રીનો ફરવા જવાનો સમય થયો હતો તેથી પૂજ્યશ્રીની સાથે દેલવાડાનાં દેરાં તરફ અમે ચાલવા માંડ્યું. ચાલતાં ચાલતાં દેરાસરના મુખ્ય દરવાજાની ડાબી બાજુએ આવેલા મેદાન પાસે

આવ્યા. પૂ. શ્રી મેદાનમાં એક ડેકા જે થોડી ક્ષણ માટે થોભ્યા. પછી મને કહ્યું "બુઓ, ત્યાં પેલો ચાતરો દેખાય છે ત્યાં કલ્પવૃક્ષનાં બે ઝાડ છે. તેની બાજુમાં રહેલા યોગીમાંનું લખાણ વાંચીને કલ્પવૃક્ષનાં દર્શન કરીને પાછા આવો. ત્યાં સુધી અમે અહીં જાભા છીએ."

પૂજ્યશ્રીને નમસ્કાર કરીને હું ચાતરા પાસે ગયો. યોગીમાં લખેલું લખાણ વાંચ્યું—"દેવો અને દાનવોએ બ્યારે સમુદ્રમંથન કર્યું ત્યારે તેમાંથી ચૌદ રતનો નીકળ્યાં હતાં તેમાંનું છઠું રતન તે આ કલ્પવૃક્ષ; તેની આગળ જાભા રહીને જે કાંઈ ઇચ્છા કરીએ તે ફળીભૂત થાય છે તેવી માન્યતા છે...." લખાણ વાંચીને મેં કલ્પવૃક્ષના દર્શન કર્યાં. દર્શન કરી પૂજ્યશ્રી પાસે પાછા આવ્યા. ત્યાંથી લાલમંદિર પાછા આવ્યા ત્યારે આરતીનો સમય થઈ ગયો હતો. પૂ. ગુરુદેવ સાથે અમે મંદિરના ચોકમાં જાભા રહ્યા. શ્રી અભેદાનંદજીએ આરતી ઉતારી.

રાતના વાણુ-પાણી પતાવીને પૂજ્યશ્રી સાથે અભેદાનંદજી પાસે આવીને યેડા. ડુંગરોની નિરવ શાંતિમાં યોગભિક્ષુજી અને અભેદાનંદજીએ જ્ઞાનગોષ્ઠિ કરી. યોગ-જ્ઞાનમાર્ગ-વેદાંત-શક્તિ. પાત અને મંત્રવિજ્ઞાન વિષે ઘણી વાતો સાંભળવાનો અમૂલ્ય લાભ મળ્યો. મનની સાર્વિકતા, પવિત્રતા અને પ્રસન્નતામાં ખૂબ જ વધારો થયો. રાત્રે અમારા ઉતારે જઈ સૂઈ ગયો.

બીજે દિવસે સવારે સાડાસાત વાગ્યે પૂ. શ્રી ગુરુદેવ યોગભિક્ષુજીના આશીર્વાદ લઈને અમદાવાદ આવવા નીકળ્યો. માઉન્ટ આણુ ઉપર પૂજ્યશ્રીના સાંનિધ્યમાં પસાર કરેલો એક દિવસ હંમેશાં યાદ રહેશે.

'કોઈ ઉપર આધાર નહીં' રાખવાથી આઝાદી અને આઝાદી તરફ જવાશે' એ સમજણ સારી છે, પણ 'એ જ સ્થિતિ આઝાદી અને આઝાદીની છે' તે સમજણ સાચી છે.

—યોગભિક્ષુ



क्लेश, कर्म, कर्मों के फल और वासनाओं से विमुक्त ऐसा विशेष चेतन (वेही अक मात्र) अश्वर हैं। अश्वर संपूर्ण सर्वज्ञ हैं। अश्वर त्रिकालिन गुरुओं के भी गुरु हैं; काल से अनु का छेदन-भेदन नहीं हो सकता। अश्वर का नाम प्रणव (ओम्=ॐ) है। ओम् का मार्यक जप करने से आत्मसाक्षात्कार होता है और अन्तरायों का अभाव हो जाता है।

* द्रष्टव्य उद्देशः :-

(१) सर्व व्यापक परम सूक्ष्म चेतनत्व के 'ॐ' नाम प्रणव (ओम्=ॐ) छे तेनी प्रतीति अणुजन-समाजने कराववा प्रयत्न करवो, (२) 'योग'ना प्रचार, प्रसार अने संशोधन करवा प्रयत्न करवो, (३) समाजनु' नैतिक धारणु उँचु लाववा भाटे आध्यात्मिक ज्ञानने साहित्य द्वारा प्रचार अने प्रसार करवाने प्रयत्न करवो, (४) आ उपरान्त 'अणुजन'सहित्य -अणुजनसुभाष'ने लगतां कार्या जेवां के केजवणी, तभीथी सारवार वगेरे करवा भाटे प्रयत्न करवो.

**હનુમાન જયંતિ નિમિત્તે
સ્વાધ્યાય-સત્સંગ-મિલન**

સ્થળ : ઝાંઝરી, વ્યાયડ રોડપર, દહેગામથી આગળ,
તા. ૧૫-૪-૯૦ રવિવારે
સવારે ૯-૦૦ થી ૫-૦૦

લવાજમ દર :-

વાર્ષિક સભ્ય (ભારતમાં)	રૂ. ૧૦-૦૦
આજીવન સભ્ય	રૂ. ૨૦૦-૦૦
વાર્ષિક સભ્ય (પરદેશમાં)	૧૦ ડોલર
આજીવન સભ્ય	૨૦૦ ડોલર

લવાજમ મોકલવાનું સ્થળ :-

- (૧) ડા. સોમાભાઈ એ. પટેલ
૧/અ, પલિયડનગર,
સેન્ટ ડેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ રોડ,
નારણપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩.
- (૨) નૈષઠ સી. વ્યાસ
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામબાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૮

સુચના : (૧) લવાજમ ચેક દ્વારા અથવા મની-ઓર્ડર દ્વારા "ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ" ના નામે મોકલવું સાથે આપનું પૂરું નામ અને સરનામું શુદ્ધ અક્ષરોમાં લખી મોકલવું
(૨) જે સભ્યતા રહેકાણનાં સ્થળ બદલાયાં હોય તેમણે તેમના નવા રહેકાણનું પૂરું સરનામું લખી મોકલવું જેથી વ્યવસ્થાપકોને અંક મોકલવામાં સરળતા રહે.
(૩) "રુતબારા" ને લગતો પત્રવ્યવહાર નીચેના સરનામે કરવો.
શ્રી નૈષઠભાઈ સી. વ્યાસ
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામબાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૮.

પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલક્ષ્મણ સાથેનાં સંસ્મરણો તથા પ્રેરક પ્રસંગો આવકાર્ય છે.



આલોચન સંસ્થાપક તથા
આધ્યાત્મિક વડા પ. પૂ.
ગુરુદેવ શ્રી યોગલક્ષ્મણ

પ્રકાશક અને પ્રાંતિસ્થાન :-

ગોપાલકૃષ્ણ ગ્રંથસભાપંચાયત્નલક્ષ્મણ પરીવાર ટ્રસ્ટ
૧/અ, પલિયડનગર સોસાયટી, સેન્ટ ડેવિયર્સ સ્કૂલ રોડ,
નારણપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩.

(રજિ નં. ૯/૪૪૧૬ તા. ૧૧-૫-૯૧)
આર્ટી ડી. ઇ. યુ. ૮૦-૭૦ નં. ગોચ કયુ - III
૩૩-૧૧૭/૮૯-૯૦ માંસ ૧૯૮૨ સુધી